

Prof. zw. dr hab. Władysław Czapliński

Streszczenie popularnonaukowe projektu: Stosunki polsko-rosyjskie
Czerwiec 2018

Zmiana ustroju politycznego w Polsce w 1989 r. umożliwiła podjęcie rzetelnych badań naukowych na temat stosunków pomiędzy Polską a Rosją (oraz ZSRR). Badania te były prowadzone przede wszystkim na płaszczyźnie historycznej oraz politologicznej. Zdecydowanie natomiast zaniedbano badania prawnicze. Celem niniejszego projektu jest wypełnienie luki w zakresie wiedzy o prawnych aspektach stosunków polsko-rosyjskich, począwszy od odrodzenia Polski po I wojnie światowej i powstania Rosji Radzieckiej, poprzez wydarzenia z okresu II wojny światowej, aż po czasy współczesne. W pierwotnym założeniu projekt miał objąć dużo szersze spektrum zagadnień, zwłaszcza wobec braku w Polsce ośrodków zajmujących się badaniami stosunków polsko-rosyjskich z perspektywy prawnej.

Nadrzędnym celem projektu będzie udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy istnieją przesłanki pozwalające na stwierdzenie, że w stosunkach pomiędzy Polską a Rosją doszło do naruszeń prawa międzynarodowego (identyfikacja deliktów międzynarodowych), czy można mówić o odpowiedzialności Rosji za akty bezprawne międzynarodowo (w szczególności wyjaśnienia wymaga stosunek Rosji do ZSRR, z punktu widzenia ciągłości, identyczności i sukcesji państw), możliwych form odpowiedzialności państwa oraz ewentualnych forów, na których taka odpowiedzialność mogłaby być dochodzona. Jedną z istotnych kwestii będzie zbadanie, do jakiego stopnia prawo może być instrumentem zadośćuczynienia za krzywdy wyrządzone w przeszłości. Tym celom będą podporządkowane badania szczegółowe, które będą prowadzone z uwzględnieniem aspektów intertemporalnych, tj. prawa obowiązującego w czasie popełnienia deliktu oraz ewolucji tego prawa do czasów współczesnych. Badania będą wymagały nowego odczytania kwestii pozornie znanych, ale wymagających ponownej analizy, takich jak prawo do samostanowienia, aktualność traktatu ryskiego z 1921 r. czy też skutków układu Sikorski-Majski (1941 r.). Do nowych problemów badawczych zaliczyć należy rozliczenie zbrodni katyńskiej (w świetle nowego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka), zbadanie spornych kwestii majątkowych pomiędzy Polską a Rosją (w tym mienia rosyjskiego w Polsce oraz polskich roszczeń do majątku dyplomatycznego w Rosji), problematykę dóbr kultury oraz sukcesji w odniesieniu do umów międzynarodowych zawartych przez Polskę z ZSRR (nie udało się tej sprawy uregulować traktatowo, będzie wymagała badań porównawczych). Tym ostatnim zagadnieniom, jak również konsekwencjom majątkowym stosunków polsko-rosyjskich (kwestie te były przedmiotem tzw. umów republikańskich, badał je Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie *Broniowskiego*, problematyce ludnościowej (ocenie repatriacji ludności polskiej i wysiedlenia ludności pochodzenia niepolskiego do ZSRR, traktowania ludności polskiej na terytorium FR), będą poświęcone badania prowadzone w ramach studiów doktoranckich.

Zespół badaczy zaangażowanych w projekcie składa się z doświadczonych prawników, wywodzących się z różnych placówek badawczych w Polsce (a w wyjątkowych przypadkach z zagranicy), specjalistów w dziedzinie odpowiedzialności międzynarodowej, międzynarodowych norm dotyczących użycia siły oraz badań szczegółowych. W projekcie przewidziano po dwa zadania dla doktorantów.